

Хранитель і творець історії рідного краю (Федір Миколайович Плотнір)

3 жовтня 2018 року виповнилося 100 років від дня народження Федора Миколайовича Плотніра – відомого краєзнавця з Нової Праги, що на Кіровоградщині. Ця дата стала важливою подією для усіх тих, хто щиро закоханий в історію свого краю.

Він був гордий, що народився в один день із Сергієм Єсеніним – талановитим поетом із трагічною долею. Не менш драматичним виявилось життя і самого Федора Плотніра, в якому були випробування Голодомором, фашистськими концтаборами та радянською репресивною системою. Втім, із них він вийшов з честю, зберігши гідність, людяність.

Федір Плотнір народився у селищі Нова Прага, де й прожив усе своє життя. Тільки один раз йому довелося на кілька років залишити рідне село, коли почалася війна, найжорстокіша війна ХХ століття. Сталося так, що Федір Плотнір потрапив у полон. В Німеччині на нелюдській каторжній праці в концтаборах Бухенвальді та Дахау часто снилися йому рідні краї, Нова Прага і звилеста річка Бешка.

З дитинства його покликала книга. Свою першу бібліотеку зібрав ще у довоєнні шкільні роки. «Зачарований книгою, – пише Ф. Плотнір, – я схилився перед її величчю і з щирою радістю користався скарбами її володінь». Те поклоніння книзі збереглося на все життя. У важкі повоєнні роки, коли не вистачало коштів на хліб, він почав знову збирати бібліотеку, часом відмовляючи собі в необхідному.

У своєму зібранні Федір Миколайович надавав перевагу історико-краєзнавчій тематиці. Крім книжок, збирав матеріали про історію Нової Праги, відомих земляків, записував спогади старосельців, легенди, рився на книжкових полицях букіністичних магазинів, листувався з краєзнавцями, книголюбам, земляками з різних місць. Історія рідного краю цілком захопила його. Ф. Плотнір обійшов кожен вулицю, кожен цвинтар, збирав документи, старі фотографії, листівки.

Його краєзнавчі розвідки друкувалися у місцевій пресі. В цих невтомних пошуках відкривалося багато цікавого, забутого та не вивченого. Він повернув із забуття ім'я земляка Олексі

Захаровича Попільницького (1850-1929), історика, бібліофіла, який за своє життя зібрав унікальну бібліотеку.

У центрі Нової Праги в старовинному парку на земляному насипному кургані стоїть незвичайної форми пам'ятник, вірніше, залишки пам'ятника. Його історію дослідив Ф. Плотнір. Наприкінці літа 1888 року в степах Єлисаветградщини проходили військові маневри, на які прибув російський імператор Олександр III. Центром маневрів стала Нова Прага. В пам'ять про цю подію Херсонське земство встановило пам'ятник, проект якого розробив відомий архітектор Олександр Бернардаці. Цей пам'ятник – унікальна споруда, яка не має аналогів. Федір Плотнір не лише дослідив історію створення цього пам'ятника, але й відшукав опис і фотознімок його первісного вигляду.

Впродовж довгих років розшукував Федір Миколайович місце розстрілу євреїв з Нової Праги. Їх розстрілювали на південному сході від селища у Рябоволовій балці. Скільки довелося ходити степами, балками, розшукувати людей, писати листів, шукати очевидців! І він відшукав те трагічне місце. І не лише відшукав, а й встановив з вчителем О. Миргородським на тому місці металевий обеліск з шестикутною зіркою і написом «Бабин Яр Нової Праги».

Хто в Україні не знає пісні «Їхав козак за Дунай»? Федір Миколайович віднайшов поблизу Нової Праги хутір Прикутні, де жив автор цієї знаменитої пісні Семен Климовський.

На прохання Ф. Плотніра був встановлений пам'ятний знак козаку, поету і філософу Семену Климовському.

Саме Ф. Плотнір відшукав місце в колишньому селі Секретарівці, поблизу Нової Праги, де знаходилася садиба Івана Костянтиновича Чижевського – батька всесвітньо відомого вченого історика, славіста Дмитра Чижевського.

У 2009 році Федір Миколайович Плотнір, не будучи заможною людиною, започаткував у Новій Празі краєзнавчу премію для школярів. Обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. Чижевського він подарував 500 євро для поповнення фондів книгозбірні, ці кошти отримав як компенсацію від уряду Німеччини колишнім в'язням концтаборів.

Не можна обійти увагою ще одне захоплення Федора Плотніра – екслібриси. Книги його бібліотеки мають прекрасні книжкові знаки – екслібриси роботи визначних художників України. Це понад 40 штемпелів, зібраних майже за 30 років. Вони використані як ілюстрації у книзі «Петриківські бувальщини», а крім того друкувалися у різних виданнях України з питань книгознавства.

Історичні розвідки Федора Плотніра втілилися у його книжках: «Петриківські бувальщини» (2000), «Новопразький літопис» (2002), «Наші земляки» (2004). В 2001 році за книгу «Петриківські бувальщини» йому була присуджена обласна краєзнавча премія імені Володимира Ястребова.

Цей перелік відкриттів і добрих справ Ф. Плотніра можна продовжувати довго. Він багато встиг зробити за своє довге і нелегке життя: боронив вітчизну, збудував хату, посадив сад, виростив дітей, написав три книги.

Цієї осені, напередодні професійного свята Всеукраїнського дня бібліотек, співробітники обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д. Чижевського, продовжуючи традиції творчих поїздок, відвідали селище Нову Прагу, місто Олександрію та православний скит Олександрійського чоловічого монастиря, що в Таловій Балці (Світловодський район).

Першою була зупинка біля кам'яного знака, присвяченого легендарному козаку, поету й філософу XVIII століття Семену Климовському. У Новій Празі (колись козацькій Петриківці) бібліотекарі поклали квіти біля пам'ятної дошки краєзнавцю, книголюбу і великому другу бібліотеки Федору Плотніру. Побували працівники бібліотеки і біля об'єктів, про які писав Федір Плотнір: меморіальної колони XIX століття, присвяченої військовим маневрам, що проходили тут (архітектор Олександр Бернардацці), та колишньої земської лікарні (1884).

На початку жовтня в обласній універсальній бібліотеці ім. Д.І. Чижевського відбулася зустріч «Федору Плотніру – 100», на якій зібралися люди, що особисто знали і спілкувалися з Федором Миколайовичем ще за його життя. Виступи запрошених (у тому числі - з багатьох районів Кіровоградщини), аудіо- та відеозаписи, уривки з кінофільму «Живі» склали образ людини, пам'ять про яку варто свято берегти! Змістовним доповненням заходу стала книжкова виставка «Хранитель історії», яку з любов'ю до свого земляка організували працівники відділу краєзнавства бібліотеки.

Дуже багатогранною особистістю був Федір Плотнір, безмежно скромний, як і безмежно захоплений пристрастю до краєзнавства; свою роботу робив ґрунтовно, без пафосу та самолюбвання. Лише постійний труд як творчий, так і фізичний приносив йому найвищу насолоду. Про це говорили учасники зустрічі та внесли пропозицію: для збереження пам'яті про «Літописця з Нової Праги», лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Ястребова, насамперед, важливо зберегти будинок, де він жив, як меморіальний музей. Повернути будинку-музею бібліотеку Федора Плотніра, колекції екслібрисів та боністики, збирані ним упродовж дев'яноста трьох років складного і водночас яскравого життя.